

**Naturvernforbundet
i Finnmark**
Finnmárkku luonddugáhttenlihttu

Berlevåg kommune
Rådhusgata 2
9980 Berlevåg
postmottak@berlevag.kommune.no

Finnmark 20.04.2022

Uttalelse til søknad om dispensasjon fra kommunens kystsoneplan. Etablering av torskeoppdrett i Gulgofjorden

Forord

Offentliggjøring av søknaden for allmenheten har ikke vært lett å bli oppmerksom på i tid pga. begrenset mottakerliste og lite synliggjøring på kommunenes nettside eller i media, men vi takker for muligheten til å gi en uttalelse med utsatt frist til 22. april 2022, gitt av kommunens saksbehandler for den gjeldende søknad.

Kime Akva AS har søkt om dispensasjon fra kystsoneplan med det klare formål å etablere et torskeoppdrettsanlegg i Gulgofjord i nærheten av arealer som tidligere ble tilrettelagt for akvakultur i Berlevåg kommunes kystsoneplan.

På det tidspunktet kystsoneplanen ble utarbeidet, var ikke oppdrett av torsk noe særlig tema. Oppdrett av laksefisk er utelukket i hele Tanafjorden etter en avtale med Finland, og arealene avsatt i Gulgofjord på relativt grunt vann var mer tiltenkt oppdrett av skjell, eller lignende, slik som beskrevet i særskilte retningslinjer for planområdet.

Vurdering av effektene på laks, andre fiskearter og økosystem generelt fra torskeoppdrett er fremdeles i et tidlig stadium. Å gi dispensasjon for eksperimentering av torskeoppdrett i den eneste store fjorden i Norge som er fri for oppdrettsanlegg, i vandringsveien for verdens viktigste laksevassdrag, i kort avstand (med tanke på rømming fra egg og larver) til noen av landets viktigste fiskefelt for torsk, vil utgjøre en betydelig risiko for både økosystemet og det lokale økonomien som er basert på fangst av villfisk.

Oppdrett av laks er hovedfaktoren som har ført til at de fleste laksebestandene nærmest har kollapset rundt om landet. Ut ifra enkle biologiske prinsipper er det lett å forutse at med utvidelse av næringen, vil samme type påvirkninger føre til en liknende kollaps hos torskebestandene. Dette i tillegg til å tilføre en ekstra belastning på økosystem som allerede er belastet med oppdrett av laks, særlig med tanke på overbelastning av fiskebestandene som brukes til fôr, samt kjemisk og organisk forurensning.

Vi fraråder på det sterkeste at det gis dispensasjon fra Berlevåg kommunes kystsoneplan til Kime Akva AS.

Begrunnelse

1. **Tanafjorden er det siste store fjordområdet i landet som fremdeles er fritt for oppdrett** og i stor grad er skjermet for andre former for tyngre menneskelige inngrep. Området er dermed meget spesielt og fortjener å forbli slik. Nettopp på grunn av sin unike karakter er fjorden i sin helhet på listen over foreslått marine verneområde fra Miljødirektoratet [\(1\)](#). Selv om planer om totalt vern fikk kritikk pga. begrensninger for fiskeri med manglende fremgang som følge, bør området i det minste beskyttes mot en marin industri som kan, av god grunn, karakteriseres som den mest forurensede på kysten av Norge.

Kartet over akvakulturanleggene fra fiskeridirektoratet (Barentswatch.no) viser at Tanafjord er blant de svært få marine arealer upåvirket av oppdrettsnæring. Lokalitet i Breivika, i N-V Tanafjord, er en ventemerd for viltfanget torsk.

2. **Tanafjorden og hele Finnmark forøvrig er blant de viktigste områder for både skrei og kysttorsk.** Kjente problemer med innblanding av oppdrettslaks hos villaks kan forventes å være mye verre når det gjelder torskeoppdrett. Dette særlig ettersom torsk gyter i sjøen, også i anlegg. Åpne merder vil ikke være tilstrekkelig for å kunne stoppe befruktet rogn og deretter larver fra å kunne spre seg på korte og lange avstander med havstrømmene.

Til påminnelse viser en rekke undersøkelser, at krysning mellom oppdrett og villaks fører til en reduksjon av overlevelse som sprer seg over flere generasjoner, med en nedgang for hele bestanden som resultat (2).

Havforskningsinstituttet understreker at dagens kunnskap om krysning mellom oppdrett og villtorsk er mangelfull, men de vurderer at risikoen for torsk kan forventes å være enda større (3). Dette særlig ved at torsk (og oppdrettstorsk) gyter rett i havet, noe som kan føre til uønsket innblanding selv uten rømming, og dette som sagt rett ved viktige gyteområder for torsk. Avstand fra kjente gytefelt hjelper heller lite når egg fra oppdrettstorsk driver fra anlegget og klekker utenfor. Å sikre et torskeanlegg mot rømming er dermed umulig med åpne merder. Torsken som er tiltenkt brukt i oppdrettsanlegget er i dag omtrentlig syvende generasjons oppdrettstorsk, og dermed selektert fram som en fisk som er svært tam og tilpasset livet i oppdrettsanlegget, og ikke i havet utenfor. Innblanding av oppdrettstorsk vil skje i den skala torskeoppdrettet er tiltenkt, dvs. storskala, og innblanding vil dermed føre til en kraftig reduksjon av overlevelsessevner vi kjenner fra villaks. I ytterste konsekvens vil det kunne føre til en kollaps av fiskerinæringen vi kjenner i dag, samt bidra til alvorlige konsekvenser for havets økosystem, ved at man reduserer bestanden av en av de viktigste topp-predatorer, som torsken er for økosystemet i havet i dag. På sikt, med utvikling av denne type industri, kan Barentshavet oppleve lignende kollaps av økosystemer, slik vi allerede kjenner fra Østersjøen.

3. **Tanafjorden er en av de viktigste fjordområder for Atlanterhavslaks, sjøørret og sjørøye.** Det er nettopp derfor det ikke er tillatt med oppdrett av laks i Tanafjorden (etter avtale med Finland).

Det finnes i hovedsak to typer lus som angriper laksefisk: lakselus (*Lepeophtheirus salmonis*) og skottelus (*Caligus elongatus*). Lakselus vil ikke oppstå i torskeoppdrett, men skottelus vil kunne oppstå i enda større grad, ettersom torskeoppdrett høyst sannsynlig ikke vil være forpliktet de samme avlusningsregimene som lakseoppdrett. Uansett avlusningsregime, vil bestanden av skottelus øke i Tanafjorden ved etablering av torskeoppdrett. Det er dokumentert at skottelus kan føre til, i tillegg til skader og infeksjon, en direkte dødelighet hos laksefisk (4). Dette anses som en supplerende trussel for laksebestandene i Tana som ligger allerede på et kritisk lavt nivå.

4. **Gulgo fjord mer spesifikt kan defineres som nærmest et symbol for sjøsamisk kultur og sjølaksefiske.** Det har vært fast bosetting i Gulgo fjord i en årrekke der fangst av laks i sjø har vært den primære økonomiske ressursen og kulturbæreren. Det har vært en kraftig nedgang i den tradisjonelle næringen i en årrekke, pga. stagnerende pris og en nedgang i laksebestandene generelt. Gulgo fjord er blant de siste lokalitetene der sjølaksefiske utøves aktivt i Tanafjorden. Søknaden fra Kime akva AS beskriver konfliktnivå med aktiviteten som lavt, mens et enkelt søk viser at anlegget er planlagt plassert på to sjølaksefiskeplasser (5).

Vandringsmønstre til laks, både smolt og returnerende voksne individer er ikke fullstendig kartlagt i Tanafjorden. Sjølaksefiskere beskriver Gulgo fjord for «å alltid ha

vært en god laksefjord», noe som peker på at området er en viktig vandringsrute for laks fra Tanavassdraget, Langfjordelva, mm.

5. **Mye av samme forurensning (kjemisk og organisk) som vi kjenner fra lakseoppdrett vil oppstå i et område som fremdeles er fritt for slik påvirkning.** Etter fiasko i tidligere forsøk på torskeoppdrett, er det for tiden en gjenoppblomstring av aktiviteten som følge av utvikling av en avl bedre tilpasset for et liv i kar og merder. Effektene av torskeoppdrett på miljø er mindre forsket på enn på laks, og konsekvensene er dermed mer uforutsigbare. Det er dermed lite fornuftig å tillate eksperimentering i et område som Tanafjorden.
6. **Den flerbruksarealet som er avsatt i arealplan i Gulgofjorden er, særlig med tanke på dybden, ikke egnet til fiskeoppdrett i åpne merder.** Det anbefales at det ikke gis dispensasjon utenfor det området der det er tillatt med oppdrettsanlegg av marine arter i Gulgofjord. Andre akvakulturnæringer som oppdrett av skjell, slik som beskrevet i særskilte retningslinjer for avsatte arealer i kystzoneplan for Gulgofjord, bør prioriteres for det avsatt arealet etter grundig vurdering av konfliktnivå med eksisterende aktiviteter.
7. **På generelt grunnlag, er oppdrett av torsk svært lite bærekraftig,** i et landområde som har en godt forvaltet torskebestand som allerede klarer å mate seg selv og støtte en næring. Dette uten tilførsel av fôr utenfra, som soya fra bla. Brasil, og villfanget fiskearter som kan være overbelastet og danne stor ubalanse i økosystemer.
8. **I forhold til økonomi bør en ta lærdom av lakseoppdrett.** Prisene på laks, inflasjonen tatt i betraktning, er mye lavere i dag enn de var på 1980 tallet ([llaks.no](http://laks.no)). Dette på grunn av en ekstremt liberal utvikling med minimale miljøbegrensninger, noe som førte til at laks som tidligere var en eksklusiv matvare med gode priser, nærmest kan anses som et dumpingsprodukt. Den samme utviklingen vil potensielt skje med torskefiskeriet. Ødeleggelse av fiskeressursen kombinert med reduksjon av priser, kan føre til en nærmest kollaps av aktivitet. Hadde man tidlig i lakseoppdrett satt inn sterke begrensninger, særlig av miljøhensyn, kunne en lavere produksjon (med tilsvarende lavere miljøpåvirkninger) blitt kompensert av høyere priser og redusert kostnad for miljøtiltak.
9. **I forhold til vannforskriften** er det krav om at en vannforekomst har en tilstand som tilsvarer minst «god kjemisk» og «god økologisk» tilstand. Ytre-Tanafjord er registrert i vann-nett med «moderat økologisk tilstand» (6) og kan dermed ikke utsettes for påvirkninger som kan forverre tilstanden ytterligere, noe oppdrett rett i nærheten av vannforekomsten, utvilsomt vil gjøre.

Om dataene som viser til Tanafjorden-ytre «moderat tilstand» ikke er vurdert som tilfredsstillende i henholdt til [veileder 02: 2018](#), skal myndighetene sørge for å sikre et tilfredsstillende datagrunnlag før noen som helst utslippstillatelse kan gis.

Vår konklusjon

Av hensyn til de nevnte økologiske, kulturelle og økonomiske aspekter, fraråder vi på det sterkeste at dispensasjon fra kommunens kystsoneplan for etablering av torskeoppdrett i Gulgofjord tillates.

Referanser

1. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vernet-natur/marint-vern/> (besøkt 20. 04. 2022)
2. Glover, K. A., Solberg, M. F., McGinnity, P., Hindar, K., Verspoor, E., Coulson, M. W., & Svåsand, T. (2017). Half a century of genetic interaction between farmed and wild Atlantic salmon: status of knowledge and unanswered questions. *Fish and Fisheries*, 18(5), 890-927.
3. Bjørn, P.A., Espeland, S.H., Glover, K., Grefsrud, E.S., Karlsbakk, E., Karlsen, Ø., Van der Meeren, T., Moland, E., Myksvoll, M.S., Sandlund, N., Sæther, B-S., Sætra, I.M. & Svåsand, T. 2021. Kunnskapsgrunnlag for mulig påvirkning fra oppdrettstorsk og levendelagret torsk på villtorsk. *Rapport fra havforskningen*, nr. 22, 47s.
4. Paulsen, N. 2018. Skottelus (*Caligus elongatus*). En litteraturgjennomgang. *Masteroppgave i fiskehelse, Fakultet for biovitenskap, Universitet i Bergen*. 53 s.
5. <https://www.fefo.no/fiske/sjolaksefiske/> (besøkt 20. 04. 2022)
6. <https://vann-nett.no/portal/#/waterbody/0423010300-1-C> (besøkt 20. 04. 2022)
7. Direktoratgruppen vanndirektivet 2018. Veileder 02:2018 Klassifisering av miljøtilstand i vann.
8. <https://ilaks.no/hoveste-kvartalspris-pa-31-ar/> (besøkt 20.04.2022)

Naturvernforbundet i Finnmark

Pierre Fagard, styremedlem

Leif Gøran Wasskog, Styreleder